

Кравцов В.О.
кандидат педагогічних наук, доцент
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)

АКТИВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства одним з головних завдань у діяльності соціального працівника є формування соціально активної особистості, яка здатна ефективно адаптуватися до норм поведінки у суспільстві. Аналіз наукової літератури свідчить, що порушення механізмів соціалізації та соціальної комунікації підлітків призводить до негативних наслідків: відбувається соціальна дезадаптація і внаслідок цього особистість може проявляти девіантну, делінквентну, асоціальну або, навіть, суїцидальну поведінку. Особливо критичним в цьому питанні є підлітковий вік.

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить, що під профілактикою девіантної поведінки дітей підліткового віку вчені розуміють комплекс цілеспрямованих колективних і індивідуальних впливів на свідомість, почуття і волю учнів з метою вироблення в них імунітету до негативних впливів соціального середовища, попередження асоціальної спрямованості, їхньої антигромадської поведінки і перебудови ставлення учнів до оточуючої дійсності в процесі перевиховання [1-2].

Серед провідних причин девіантної поведінки підлітків провідні вчені (А.Й.Капська, В.М.Оржеховська та ін.) називають їхню загальну соціальну незрілість, проблеми соціальної адаптації, особистісної самореалізації у сприятливому соціокультурному середовищі, обмеженість сфери комунікації «середовищем вулиці», яке транслює норми і цінності асоціальної поведінки.

Головна мета профілактичної діяльності соціального працівника з підлітками, схильними до девіантної поведінки, полягає в сприянні адаптації дитини в світі, допомозі їй у встановленні доброзичливих стосунків, усуненні

дефіциту спілкування, сприянні в розв'язанні власних проблем, розвитку в підлітків почуття відповідальності за свою поведінку, яке сприяє усвідомленню не лише своїх прав, а й обов'язків [2].

Соціальна комунікація в змісті цієї проблеми є однією з основних умов повноцінної соціалізації особистості та дієвим профілактичним засобом щодо запобігання девіантної поведінки. Загалом комунікація визначається, як обмін інформацією між двома або більше людьми, процесом передачі ідей, емоцій, що здійснюється за допомогою знаків, символів; та є містком, який поєднує окремі частини соціальної системи. В залежності від успіху в спілкуванні, вмінні налагоджувати контакти і спільну співпрацю, в можливості проявити себе в інтелектуальній, моральній, трудовій діяльності, відбуватиметься успішне соціальне становлення особистості.

Кожний акт спілкування впливає на життя людини в цілому, але, крім того, у ньому реалізуються кілька функцій, завдяки яким соціальний працівник може досягати мети профілактики девіантної поведінки:

- інформаційна – обмін інформацією про різні прояви суспільного життя;
- контактна функція – встановлення стану спільної готовності приймати та передавати повідомлення і підтримувати взаємний зв'язок до завершення акту;
- спонукальна – заохочення партнера або ж самого себе до виконання певних дій;
- координаційна — взаємне орієнтування й узгодження дій, коли йдеться про спільну діяльність;
- пізнавальна – адекватне сприйняття і розуміння сенсу повідомлення, а також взаємне розуміння одне одного (намірів, установок, переживань, станів партнерів);
- встановлення відносин – усвідомлення і фіксування свого місця в системі рольових, статусних, нормативних, ділових, міжособистісних та інших зв'язків;

- впливова функція, спрямована на зміну стану поведінки, ціннісно-мотиваційної сфери партнера (намірів, поглядів, думок, рішень, уявлень, потреб, рівня активності, смаків, норм поведінки, оціночних критеріїв тощо).

Виходячи з того, що кожна людина являє собою неповторну особистість, складну автономну систему, яка відрізняється своєю спрямованістю, важливо створити відповідні умови розвитку комунікативної та загальної культури особистості, активізувати соціальну комунікацію та соціальну активність підлітків, сприяти становленню активної життєвої позиції. Тому що все це є основою подальшого розвитку і становлення особистості в суспільстві.

Отже, ефективність активізації соціальної комунікації з метою профілактики девіантної поведінки учнів залежить від змістовного наповнення спілкування, його інтенсивності, багатоманітності. Вважаємо, що ця мета може бути досягнута за умов організації комунікації учнів з однолітками, у соціокультурному середовищі школи, з людьми, які є моральними авторитетами, досягли успіху у житті та користуються повагою в суспільстві.

Література

1. Козубовська І.В. Рання профілактика противоправної поведінки неповнолітніх (психолого-педагогічний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт . пед. наук / І.В. Козубовська . – К.: 1996. – 48 с.
2. Коротков П.В. Профілактика та корекція девіантної поведінки молоді у діяльності соціальних служб / П.В.Коротков //Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки. – 2013. – Вип. 114. - С. 98-102.
3. Оржеховська В.М. Соціально-педагогічні основи профілактики правопорушень важковиховуваних учнів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт . пед. наук / В.М. Оржеховська . – К.: 1995. – 42 с.